

PAVLUS'UN ZITLİKLERİ ve BU ZITLİKLER GİDERİLEBİLİR Mİ?*

John G. GAGER*
Çev. Süleyman TURAN**

Pavlus'un mektuplarına bakıldığında İsrail karşıtı ve İsrail'in lehinde şeklinde doğrudan bir birine zıt olan fikirleri gün yüzüne çıkarmak zor bir iş değildir.

İsrail karşıtı pasajlar:

Yasa'nın gereklerini yapmış olmaya güvenenlerin hepsi lanet altındadır (Galatyalılar 3:10).

Tanrı katında hiç kimsenin Yasa'yla aklanmadığı açıktır (Galatyalılar 3:11).

Sünnetli olup olmamanın önemi yoktur. Önemli olan yeni yaratılıştır (Galatyalılar 6:15).

Bu nedenle Yasa'nın gereklerini yapmakla hiç kimse Tanrı katında aklanmayacaktır. Çünkü Yasa sayesinde günahın bilincine varılır (Romalılar 3:20).

Aklanmak için Yasa'nın ardından giden İsrail ise Yasa'yı yerine getiremedi (Romalılar 9:31).

İsrail oğullarının zihinleri körelmişti. Bugün bile Eski Antlaşma okunurken zihinleri aynı peçeyle örtülü kalıyor. Çünkü bu peçe ancak Mesih aracılığıyla kalkar. Ne var ki bugün bile Musa'nın yazıları okunduğunda yüreklerini bir peçe örtüyor (2. Korintlular 3:14-15).

İsrail taraftarı pasajlar:

Öyleyse Yahudi'nin ne üstünlüğü var? Sünnetin yararı nedir? Her yönden çoktur (Romalılar 3:1).

Öyleyse biz iman aracılığıyla Kutsal Yasa'yı geçersiz mi kılıyoruz? Hayır, tam tersine Yasa'yı doğruluyoruz (Romalılar 3:31).

Öyleyse ne diyelim? Kutsal Yasa günah mı oldu? Kesinlikle hayır! (Romalılar 7:7).

* John G. Gager, "Paul's Contradictions – Can They Be Resolved?", *Bible Review* 14, 32-39. Bu makale, www.jcrelations.net/en/?id=747 (15.04.2004) sitesinden alınmıştır.

* John G. Gager, Princeton Üniversitesi Öğretim Görevlisi. *The Social World of Early Christianity (İlk Dönem Hıristiyanların Sosyal Dünyası, 1975)*, *The Origins of Anti-Semitism (Antisemitizm'in Kökleri, 1983)*, *Reinventing Paul (Pavlus'u Yeniden Keşfetmek, 2000)* gibi kitapları ve yazdığı önemli makaleleriyle tanınmaktadır.

** Arş. Gör., KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi suleyman_turan@hotmail.com

İşte böyle, Yasa gerçekten kutsaldır. Buyruk da kutsal, doğru ve iyidir (Romalılar 7:12).

Evlatlığa kabul edilenler, Tanrı'nın yüceliğini görenler onlardır. Antlaşmalar, buyrulan Kutsal Yasa, tapınma düzeni, vaatler onlarındır. Büyük atalar onların atalarıdır. Mesih da bedence onlardandır (Romalılar 9:4).

Tanrı, kendi halkından yüz mü çevirdi? Kesinlikle hayır! (Romalılar 11:1).

Sonunda bütün İsrail kurtulacaktır (Romalılar 11:26).

Öyleyse Kutsal Yasa Tanrı'nın vaatlerine aykırı mıdır? Kesinlikle hayır! (Galatyalılar 3:21).

Bu iki alıntı grubu birbiriyle çelişiyor gözükmemektedir? Acaba gerçekten öyleler mi? Gentilelerin elçisi [Pavlus], tutarlı düşünme noktasında yeteneksiz miydi? Son dönemdeki bazı Pavlus uzmanları tam olarak bunu iddia etmişlerdir. Örneğin, Finlandiyalı Kitabı Mukaddes yorumcusu Heikki Raisanen, "Pavlus'un Yasa hakkındaki düşüncesinin tutarsızlık dolu olduğu"¹ hususunda ısrar ederek, Pavlus'un mektuplarına ilişkin benim "çatışmacı" diye isimlendirdiğim görüşü kabul etmiştir.

Diğer uzmanlar problemin sonraki editörler tarafından ortaya çıkarıldığını varsayarak, ikilemi çözmeye çalışmışlardır. Bu yüzden ünlü Avustralyalı Kitabı Mukaddes uzmanı J. C. O'Neill şunu ifade etmektedir:

"Şayet Pavlus'un çelişkili ve tutarsız olduğu varsayımı ile onun metninin yorumlandığı ve genişletildiği varsayımı arasında bir seçim yapılacak olsa ikinciyi seçme noktasında hiç tereddüt etmem."²

Bu şekilde O'Neill, Pavlus'u son derece yanlış anlayan sonraki editörler tarafından metne ilave edildiğini iddia ettiği pek çok pasajı reddetmeyi sürdürür.

Diğer uzmanlar, Pavlus'a psikolojik yaklaşarak probleme bir çıkış yolu aramışlardır. Onlar, Pavlus'un psikolojik bir zorunluluk içinde tuzağa düşürüldüğünü iddia etmektedirler. Bu uzmanlara göre Pavlus, Yahudiliği ve Yahudi yasasını terk etmiş fakat bunu ne kendisine ne de öteki insanlara itiraf edememiştir. Bu, Standford Üniversitesi öğretim üyesi Robert Hammerton-Kelly'nin görüşüdür. Kelly, Pavlus'un "kurtuluş planında [İsrail'in] rolünü" "güçlü şahsi faktörler" ve "kararını bastıran bir geçmişe özlem durumu" yüzünden

¹ Heikki Raisanen, *Paul and the Law*, Tübingen 1987, 264.

² J. C. O'Neill, *The Recovery of Paul's Letter to the Galatians*, London 1972, 47.

devam ettirmeye çalıştığını ifade etmiştir.³ Ona göre bu iki grup zıt pasaj bu yüzden, Pavlus'un sahip olduğu dini ikilemin iki ucunu yansıtmaktadır.

İki grup pasaj arasındaki görünürde olan gerilime en yaygın çözüm benim "ikinci plana atan" –bir grup diğerini ikinci plana atmıştır– diye isimlendirdiğim çözüm yolu olmuştur. Bu çözüm biçiminde İsrail yanlısı olan pasajlar daima İsrail karşıtı olan pasajlar tarafından ikinci plana atılmıştır. Kısacası İsrail karşıtı pasajlar gerçek Pavlus'u temsil eder olmuştur. İsrail yanlısı pasajlar ise ya savunulmaya çalışılmış ya da yeterince önem verilmemiştir.

İkinci plana atmacı çözümde, Pavlus, Yahudi karşıtı Hıristiyanlığın babası olarak görülmektedir. Büyük Alman tarihçi Adolf Harnack bu durumu şu şekilde izah eder:

"Hıristiyan dinini Yahudilikten ayrı bir din olarak ortaya çıkaran Pavlus'du...Kendinden emin bir şekilde Müjde'yi Yasa'nın dinini yü-rürlükten kaldıran yeni bir güç olarak gören o idi."⁴

İkinci plana atan çözüm tarzının hiçbir zaman İsrail yanlısı pasajlarla başlamaması ve İsrail karşıtı pasajları da ikinci plana koymaması oldukça gariptir. Daha önemlisi bu konulardan hiç biri Gentile kiliselerine yazan ve Gentile meseleleriyle uğraşan Gentilelerin elçisi Pavlus'un, iki farklı mesele hakkında, iki farklı dinleyici gruba hitap ettiği olasılığını göz önünde bulundurmaz. İsrail taraftarı pasajların olduğu grupta, Pavlus'un yasa hakkında sanki yasa, İsrail'le ilişkiliymiş gibi ve İsrail karşıtı grupta da yasa hakkında sanki o, İsa Mesih'in Gentile takipçileri içinmiş gibi konuşması mümkün mü? Açıklamayı istediğim nokta burasıdır.

Benim tezimi anlamak için, metni, anlatmak istediğini anlayacak tarzda okumamız gerekir. Biz, bütün metinleri bazı ölçüler içinde okumalıyız. Öncelikle, daima varsayımlarla işe başlamalıyız. Hiçbir zaman açık bir önyargı ile hareket etmemeliyiz. En önemlisi, Pavlus'un mektupları gibi bizden farklı bir zaman ve mekân da yazılmış olan metinleri ele aldığımızda, bizim sorun ve endişelerimiz Pavlus ve onun ilk dönem okuyucularının kilerinden oldukça uzaklaşmış olacaktır. Çoğu zaman, bakış açılarımız, faraziyelerimiz ya da varsayımlarımız bilinçaltındadır. Onlar kültürümüze ve bilinç yapımıza o kadar derinden yerleştirilmiştir ki neredeyse bizim dünyayı algılayış tarzımızın bir parçası olmuşlardır. Bu yüzden çoğu kez bilinçaltını oluşturan şeylerin gerçekte hiç var olmadıklarını ve eşyanın bir parçası olduklarını zannederek ciddi bir hata yaparız. Bu gizli fa-

³ Robert Hammerton-Kelly, *Sacred Violence: Paul's Hermeneutic of the Cross*, Minneapolis 1992, 11-12.

⁴ Adolf von Harnack, *What is Christianity?*, Newyork 1901, 190.

raziyelerin bilincinde olduğumuzda, onları değiştirme şansını yakalamış oluruz. Onları değiştirmek, yeni bir hermönetiğe ya da yorumlama prensibine dayanan metni anlamamızı mümkün kılar.

Pavlus'un mektuplarını okuduğumuzda çoğunlukla beraberimizde getirdiğimiz varsayımları hesaba katalım. İlk olarak, Pavlus'un mektuplarını kutsal metinler olarak okuyabiliriz. Bu, onun yazdığı'nın doğru olduğu anlamına gelir. --muhtemelen modern Kitabı Mukaddes eleştirmenleri Kutsal Kitap hakkında doğru diye konuştuklarında, kastettikleri anlamda değil, fakat en azından güçlü bir şekilde çok güvenilir anlamında- Bunun ötesinde Hıristiyan kanonunun parçası olarak onlar, Hıristiyanlığın temel gerçeklerini destekliyor olarak varsayılmaktadır.

İkinci olarak, ilk dönem kilise babalarının döneminden son dönemdeki tartışmalara kadar bütün Pavlus yorumcuları, Hıristiyanlık ve Yahudilik arasındaki kesin kırılmadan sonra, Pavlus'u Hıristiyanlığın zaferi perspektifinden yorumlamışlardır. Bütün bu periyot boyunca Yahudiliğe yönelik hâkim Hıristiyan görüşü şu olmuştur: Tanrı'nın seçilmiş halkı olarak Yahudilerin yerini Hıristiyanlar (ya da Hıristiyanlık) almıştır. Yahudiler, artık Tanrı'nın kurtuluş planının şahitleri değildirler ve onların kurtuluş için tek ümidi Hıristiyan olmalarında yatmaktadır. Bu yorumlamada, Kanon statüsüyle, Pavlus da Yahudiliğe yönelik bu hâkim Hıristiyan görüşünü kabul etmiş olması gerekir. Hıristiyan tarihi boyunca -- çok az uzmanın bu imajı sadece sorgulamakla kalmayıp, bütünüyle reddettiği son döneme kadar-- dönemin %80 ya da %90 hatta %99'u bile değil aksine istisnasız %100'ü tarafından Pavlus'un tam olarak okunduğu tarz budur. Onlardan biri olan Vancouver Teoloji okulundan Lloyd Gaston şunu ifade eder:

"Marcion'dan Luther vasıtasıyla ve F. C. Baur'dan Bultmann'a kadar Hıristiyan Yahudi karşıtlığı için teorik yapıyı tarihsel olarak sağlayan Pavlus'du."⁵

Özetlemek gerekirse, Pavlus hakkında "eski görüş" diye isimlendirdiğim husus aşağıdaki faraziyeler yapısına dayanmaktadır: Mesih'in gelişyle, İsrail (ya da Yahudiler) antlaşmanın seçilmiş halkı olarak kabul edilmemiş, İsrail'in inancı ve Musa'nın yasası geçersiz ilan edilmiştir; İsrail'in yerini Tanrı'nın halkı olarak Hıristiyanlar diye isimlendirilen yeni bir halk almıştır. Bu noktadan hareketle Yahudi ve Gentilelerin kurtuluşu için tek yol, Mesih'e iman etmektir. Pavlus'un öğretilerine yönelik bu yoruma göre, Yahudiler ve Yahudilik artık Tanrı'nın kurtuluş planında hiçbir rol oynamamaktadır.

⁵ Lloyd Gaston, *Paul and the Torah*, Vancouver: University of British Columbia Press, 1987, 15.

Bizim dönemimizden Pavlus'a yaklaştığımızda sonuç budur. Hıristiyanlığın zaferinden ve Yahudiler ile Hıristiyanların yollarının nihai ayrılışından sonraki bir dönemde yaşıyoruz. Pavlus böyle bir dönemde yaşamamıştır. Biz Pavlus'u okuduğumuzda Pavlus sonrası yapıyı ortaya koyarız. Bu yapı-- en azından bir grup uzmanın Pavlus hakkında yeni bir bakış açısı sunmaya başladıkları son yıllara kadar-- onu nasıl okuyacağımızı belirlemiştir. Pavlus'un mektuplarını kendi dönemimiz yerine onun zamanından ele aldığımızda ne olacağını bir an için düşünelim. Pavlus'un zamanında olan Hıristiyanlığın zaferini ya da Yahudi ve Hıristiyanlar arasındaki kesin ayrılış düşüncesini bir kenara bırakırsak ne olacak? Pavlus'un zamanında İbrani Kutsal Kitabından başka Kutsal Kitap yoktu. Yeni Ahit, Yeni Ahit'e yönelik herhangi bir fikir, Hıristiyanlık ya da Hıristiyanlığa yönelik herhangi bir fikir de yoktu. Bu faraziyeleri ve Pavlus'un mektuplarını okuduğumuzda edindiğimiz çerçeveyi dikkate alırsak Pavlus hakkındaki okuyuşumuzda ne değişiklik yapacaktır? Sonuç eski bakış açısının kenarlarında şurada burada küçük bir düzenlemeden ibaret değildir. Diğerlerinin ve benim iddia ettiğimiz şey şudur: Eski anlayış --Pavlus'un zamanından günümüze %100 hâkim olan-- baştan aşağı, %100 yanlıştır.

Eski bakış açısına karşı en iyi delil Pavlus'un mektuplarının kendisidir. Eski bakış açısı, Pavlus hakkında tamamen yanlış bir yorumlama sunar. Bu yanlış yorumlama, modern Hıristiyan teologları ya da Martin Luther veya ikinci yüzyılda yaşayan Marcion'la bile başlamamıştır. Aksine Pavlus'un kendi çağdaşlarıyla başlamıştır. Pavlus, bu durumun farkındaydı ve aslında Romalılara mektubunda şiddetli bir şekilde ona karşı çıkmaktaydı. Romalılara mektubun kendisi eski görüş diye isimlendirdiğim anlayışa yönelik sistematik bir reddiyedir. Fakat şu anda başka bir iddia vardır ki o da şudur: Bu eski görüş onun yaşadığı dönemde --Pavlus'un ismi altında-- zaten mevcuttu.

Bazı uzmanlar Pavlus'un aslında, asla Musa'nın yasasının isteklerine göre yaşayamadığını iddia etmiştir. Bu uzmanlara göre, Hıristiyanlık ona dayanılmaz yükten kurtulma fırsatını vermiştir. Diğer uzmanlar ise Pavlus'un Yahudiliği sonuç olarak kuru, şekilci (Sadece dış gözlem herhangi bir gerçek manevi hakikatten yoksundur.) bir dinden başka bir şey olarak görmediği görüşünü kabul etmişlerdir. Bu görüşün kökeni genellikle Şam yolunda göğe yükselen Mesih'le karşılaşan Pavlus'un körleştiren vizyonuyla ilgilidir.

Pavlus'un Yahudiliği reddettiği zannedilen --eski görüş diye isimlendirdiğim şeyin temelinde yatan-- diğer birkaç zorlama açıklama ortaya konulmuştur. Örneğin, bir hikâyeye göre, Pavlus bir Gentile olarak doğmuş, bir Yahudi kıza âşık olmuş ve onun sevgisini kazanma çabalarının parçası olarak Musa yasasını yerine getirme

noktasında gevşek bir çaba sergilemiştir. Yahudi kız onu reddettiğinde, Pavlus eski pagan inançlarına tekrar geri dönmüş ve Yahudiliğe saldırmak suretiyle öfkesini göstermiştir. Bu sadece bir şaka değildir: Elçinin ölümünden kısa bir süre sonra Pavlus karşıtı çevrelerde yayılan bir hikâyedir.⁶

Tarihi ya da modern, bütün bu açıklamalar ortak bir düşünceye sahiptir: Her ikisi de Pavlus'un Yahudiliği reddettiği ve Tanrı'nın yeni halkı olarak Hıristiyanların Yahudilerin yerine geçtiğini var saymaktadır.

Bununla beraber, bunun için delil Pavlus'un mektuplarında değil de Yeni Ahit'in (Pavlus'un zamanında bile tasavvur edilmeyen koleksiyon) diğer metinlerinde, özellikle Resullerin İşleri'nde bulunur. Hem Resullerin İşleri hem de bir bütün olarak Yeni Ahit zaman ve şartlar olarak Pavlus'unkinden çok uzaktır. Yine de onlar Pavlus hakkındaki geleneksel anlayışı meydana getirmişlerdir. Resullerin İşleri'nin açık mesajı--Pavlus'un defalarca tekrar ettiği--Gentilelerin Tanrı'nın halkı olarak Yahudilerin yerini aldığıdır. Resullerin İşleri stratejik olarak, Pavlus'un mektuplarından önce yerleştirilmiştir. Öyle ki biz Pavlus'la ilk defa Resullerin İşleri vasıtasıyla karşılaşırız. Diğer bir ifadeyle, onun mektuplarına bizim cevabımızın ön koşulu olmak üzere Pavlus'un net bir görüntüsü bize sunulmaktadır.

Yahudiliğe ilişkin Resullerin İşleri gibi Yeni Ahit'in kapsamlı mesajı şudur: Yahudilik reddedilmiştir, hükümsüzdür ve Hıristiyanlık onun yerini almıştır. Şayet bu, bir bütün olarak Yeni Ahit'in mesajı ise onun merkezi figürünün (Yeni Ahit koleksiyonunu oluşturan 27 kitaptan 13'ünün Pavlus tarafından yazıldığı ileri sürülmektedir. Ayrıca Resullerin İşleri de onun hakkındadır) [yani, Pavlus'un] aynı mesajı vaaz ettiği hususunda nasıl kuşku duyabiliriz? Kısaca, Yeni Ahit'in diğer bölümleri, özellikle de Resullerin İşleri kitabı Pavlus'un daima okunduğu ve yorumlandığı mercekler olarak hizmet etmiştir. Fakat bu mercekler Pavlus hakkında doğru bir portre ya da onun düşüncesine yönelik bir çarpıtma sağlar mı? Daha önce zikredilen Lloyd Gaston'u da içine alan, Harvard'da önceki hocam, Krister Stendahl⁷ ve Brown Üniversitesinden Stanley Stowers'in⁸ de yer aldığı son dönem bir grup yorumcu eski görüşe yönelik-- Faraziyeleri,

⁶ Hikâye, IV. Yüzyıl Hıristiyan piskoposu Epiphanius of Salamis'in yazılarında [Panarion 30.16.6-9] geçmektedir. Çeviri için bkz. Wayne A. Meeks (ed.), *The Writings of St Paul*, Newyork 1972, 177-178.

⁷ Krister Stendahl, *Paul Among Jews and Gentiles and Other Essays*, Philadelphia: Fortress, 1976; *Final Account, Paul's Letter to the Romans*, Minneapolis: Fortress, 1995.

⁸ Stanley Stowers, *A Reading of Romans: Justice, Jews, and Gentiles*, Newhaven: Yale University Press, 1994.

sorular ve cevapları-- sadece detaylarından değil fakat her şeyden kuşkulanmaya başlamışlardır.

Pavlus'un yanlış yorumlandığı oldukça açık bir şekilde şu gerçekte ortaya konulmaktadır: Yahudi karşıtı Hıristiyanlığın babası olarak Pavlus hakkındaki geleneksel yorumu savunanlar hiçbir zaman Pavlus'un mektuplarındaki --bu makalenin başında alıntı yapılan--merkezî İsrail yanlısı pasajları kabullenmezler. Bu pasajlar Yahudi karşıtı Hıristiyanlığın sorumlusu olarak Pavlus hakkındaki geleneksel görüşle açık bir şekilde çelişmektedir. İsrail yanlısı pasajları bu görüşle uzlaştırmanın hiç yolu yoktur. Aslında, sanki-- Pavlus sonraki yorumcularını dinliyor ve onun pozisyonunu oldukça yanlış anlamalarından dolayı olumsuz bir şekilde başını sallıyormuşçasına-- bu pasajların hepsi bu görüşe doğrudan karşıymış gibi gözükür. Tam olarak, bunu göstermeye çalışacağım. Çünkü geleneksel görüş Pavlus'un kendi zamanında yayılıyordu. Romalılara mektup Pavlus'un kendi döneminde öğretilerinin nasıl ciddi bir şekilde çarpıtılarak ele alındığını doğrulayacak sistematik bir teşebbüsten başka bir şey değildir.

Bu noktada, Pavlus'u anlamada bütünüyle yeni bir yapı oluşturmamız gerekir. Onun içsel düşüncelerini anlamak için Resullerin İşleri'nde veya bir bütün olarak Yeni Ahit'in karakterinde ya da sahte psikolojik çabalarla, Pavlus'un mektuplarının dışında bir yapı kullanmak yerine onun mektupları içinde bir grup başlama noktaları arayalım.

Mektuplarında özellikle de kurtuluş için sünnetin artık geçerli olmadığını ifade eden Galatyalılar 5:6 ve 6:15'de konuşan Pavlus kimdir? Niçin o böyle şiddetli bir şekilde --yine Galatyalılara mektupta-- Gentileler için İsrail'in yolundan farklı fakat Yasa ve peygamberler tarafından şahitlik edilmiş ve önceden söylenmiş yeni bir kurtuluş yolu açıldığında ısrar eder? Sonuç olarak (daima kendisinden "Gentilelerin Elçisi" olarak söz eden) Pavlus, Gentilelerin İsa Mesih'e sadakatinin Yahudilerin kurtuluşunun yolu olarak İsrail'in ve sünnetin (onun için İsrail'in Tanrı'yla ilişkisinin büyük sembolü) reddilmesi sonucuna götüreceğine inanmakta mıdır?

Gentilelere elçi olarak çağrılmasından önce, hala bir ferisi iken, Pavlus yeni Mesihî hareket hakkındaki hislerinde tarafsızdı. Aslında o, İsa takipçilerine aktif olarak zulmeden biri idi (Filipililer 3:6). Çağrısını ya da vizyonunu takiben, Pavlus kendisini Gentilelerin elçisi olarak onlara münhasır görmeye başladı. O, Galatyalılar 1:15-16'da şöyle söylemektedir:

"Ama beni daha annemin karnındayken seçip lütfuyla çağıran Tanrı, uluslara müjdelemem için oğlunu bana göstermeye razı olunca ..."

Başka bir şekilde ifade edecek olursak, onun ilahi tayin edilmiş görevi, Gentilelerin statüsü ve kurtuluşu ile ilgili yeni bir mesaj getirmektir. Statü, Pavlus'un Romalılara 3:31'de ifade ettiği üzere İsrail ile yapılan Eski antlaşmadan farklıydı ancak ona karşı değildi: "Öyleyse biz iman aracılığıyla Kutsal Yasa'yı geçersiz mi kılıyoruz? Hayır, tam tersine yasayı doğruluyoruz."

Pavlus'un mesajı son derece eskatolojiktir: Dünyanın sonu yakındır. Onun yaşadığı dönem içinde, borazan ötecek, ölüm ortaya çıkacak ve bu çağ bir sonu getirecektir. Her şey bir çırpıda olup bitecektir. Korintoslulara yazdığı birinci mektupta ifade ettiği üzere "Zaman daralmıştır." (7:29)

Bu eskatolojik yoğunluk Pavlus'un düşüncesindeki özellikle iki merkezi temayla ilişkilidir. Birincisi; Tanrı'nın çocukları olarak Gentilelerin [Tanrı'nın halkı arasına] dâhil edilmesinin tarihin sonunda meydana geleceği dönemin çeşitli Yahudi metinlerindeki beklentileridir.⁹ İkincisi; devam eden karmaşık senaryodur. Şöyle ki, Yahudilerin geçici körlüğü Gentilelerin dâhil edilmesi için ilahi bir şekilde takdir edilmiş bir ön koşuldur (Romalılar 11). Bu senaryonun final aşamasına göre, Gentileler Tanrı'yla yeni bir ilişki içerisine getirildiğinde, İsrail aklını başına toplayacak ve "bütün İsrail kurtulacaktır" (11:26). Dikkat edilecek olursa, Pavlus "bütün İsrail Mesih'e ya da Hıristiyanlığa inanacak" demiyor. Sadece "bütün İsrail kurtulacak diyor."

Bütün bunların Pavlus'un hayatı esnasında olacağı varsayılmaktaydı. Durum bu şekilde gelişmediği ve sonraki Hıristiyanlar da Pavlus'u kendi sahip olduğu yoğun eskatolojik çatının dışında anlamaya başladıklarında, ne kaldı? Sadece körlük ve İsrail'in dışlanması! Ancak Pavlus'un kendisi için İsrail'in körlüğünü Gentilelerin kurtuluşa getirilmesinin ilahi seçilmiş vasıtası olmasının dışında sürekli bir durum olarak ya da başka bir şey olarak düşünmek budalalığın doruk noktası olacaktır. Yine de geleneksel anlayışın onu tam olarak yorumladığı tarz budur.

Bir son faktör, Pavlus'un mektuplarını Pavlus'un bakış açısından anlama noktasında önemlidir: Pavlus'un Gentilelere mesajına--öyle ki onlara kurtuluş İsrail ile antlaşmanın dışında sunulmuştur.--İsa'nın hareketi içindeki diğer insanlar tarafından şiddetli bir şekilde karşı konulmuştur. Bu Pavlus karşıtı gruplar --Pavlus'un kendisi Petrus ve Yakup (İsa'nın kardeşi) ile bağlantı kurmuştur--İsa'nın Gentile takipçilerinin sadece İsrail halkının üyeleri olmak suretiyle kurtulabileceğinde ısrar etmiştir. Bu, yetişkin erkekler için sünnet olmaları anlamına geliyordu. Biz, aynı zamanda İsa'nın hareketi i-

⁹ Tartışma için bkz. W. D. Davies, "Paul and the People of Israel", *New Testament Studies* 24 (1977), 7-8.

çinden Gentile inananlara sünnete yönelik müjdelerini empoze etmek için çalışan, Pavlus'u kasaba kasaba takip eden Pavlus karşıtı liderleri biliyoruz. Pavlus ve karşıtları arasındaki mesele Gentilelerin İsa'nın takipçileri olup olmaması değildi. Onlar onun takipçileri olabildi. Mesele, onların ilk önce Yahudi olmak zorunda olup olmadığı idi. Pavlus'un ısrar ettiği üzere, iman ve İsa'nın ölümü vasıtasıyla onlar için yeni bir yol açılmış oldu.

İsa'nın hareketi içinde Pavlus'un öfkesinin sebebi olan insanlar bu Pavlus karşıtı elçilerdi. Pavlus'un argümanları onlara yönelikti. Onun sünnete yönelik ilgisinin (Romalılar 2:25-3:4'de açıkça ifade ettiği üzere) İsa'nın hareketinin dışındaki Yahudilerle bir ilişkisi yoktu. Çünkü Gentilelere elçi olarak o, İsa'nın hareketi içindeki Gentilelerin sünnet olması meselesiyle özellikle ilgilenmiştir.

Son dönemdeki iki yorumcu bu problemlere kıymeti az ve dolambaçlı bir tarzda cevap vermiştir. İlki, bir Orthodox Yahudi Felsefeci ve Pavlus uzmanı olan Michael Wyschogrod'dur. O şunu ifade etmektedir:

“Bir Pavlus öğrencisi olarak kariyerimin başlarında Pavlus'un yasaya yönelik tutumu karşısında zihnim iyice karışmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse Pavlus gibi dini açıdan duyarlı bir Yahudi nasıl oluyor da Yasa hakkında Pavlus'un ki gibi konuşabiliyor anlayamıyorum.”¹⁰

Pavlus için problem, esasen Yahudiler için Tevrat'ın önemi değildir. Aksine onun İsa'ya inanan Gentileler için olan önemidir. Yasa hakkında Pavlus'un söylediği bütün kötü şeyler, Gentileleri, yasayı kucaklamalarından vazgeçirme niyetiyleydi ve şayet Yahudiler için Yasa'nın değeri hakkında Pavlus'un görüşüne göre okunurlarsa bütünüyle yanlış anlaşılacaktır.¹¹ Diğer bir ifadeyle Pavlus, yasa hakkında kötü ifadeleri İsrail'le ilişkili olarak söylememiştir: O, yasanın İsrail'e ölüm getirdiği sonucu da çıkarmamıştır. Ayrıca İsrail'in pişmanlığı ve affına yönelik Kitabı Mukaddes doktrinini de görmezden gelmemiş veya inkâr etmemiştir.

Gelecek adıma atmaya hazırım: Ne zaman ki Pavlus'un düşüncesini açıklayan her hangi bir beyanat, “Nasıl Pavlus gibi bir Yahudi Yasa hakkında X, Y, Z ifadesini söyler” gibi sözcüklerle başladığında,

¹⁰ Michael Wyschogrod, “The Impact of Dialogue with Christianity on My Self-Understanding as a Jew”, *Die Hebraische Bibel und zweifache Nachgeschichte*, ed. Erhard Blum, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener, 1990, 731. Wyschogrod bir müddet bocalar fakat sonunda ikna olmuş görülmektedir (s. 733). George Foot More, *Judaism in the First Centuries of the Christian Era: The Age of the Tannaim*, Cambridge: Harvard University Press, 1962 isimli üç ciltlik eserinde aynı gözlemler bulunmuştur.

¹¹ Wyschogrod, *a.g.e.*, 723.

bu beyanatın yanlış olarak göz önünde bulundurulması gerekir. Her halükarda, Pavlus yasa ve İsrail'den ziyade yasa ve İsa'nın hareketi içindeki Gentile üyeler hakkında konuşmaktadır. "Yeni Pavlus" diye isimlendirdiğim anlayışı yaratmada önemli figürlerden biri olan Lloyd Gaston onu şu şekilde izah eder:

Pavlus, İsrail'in Tevrat'ını benimsemeyen, Gentile Hıristiyanların problemleriyle uğraşarak, Gentile Hıristiyanlara yazmıştır. Problemler arasında en meşhur olanı Pavlus'un yasa anlayışı hakkındaki bitmeyen tartışmalarda, az sayıda kimsenin, bir birinci yüzyıl Yahudi'sinin Gentilelerle ilişkili olarak Yasa hakkında ne düşüneceğini sorgulaması dikkate değerdir.¹²

Şayet onun mektuplarını anlamak için başlama noktamız olarak bu gerçekleri ve bu ana yapıyı kabul edersek, Pavlus'un öncelikli endişesinin, Mesih'te İsrail'in statüsünden ziyade, Gentilelerin yeni statüsünün olduğu açıkça görülecektir.

Pavlus daima savunmacıdır, hareket içindeki diğer elçilere karşı olduğu gibi hareketin dışındaki Yahudilere de çok fazla karşı değildir. Özellikle, Galatyalılara Mektupta ifade edilen muhaliflerinin, Pavlus karşıtı elçiler olarak anlaşılması gerekir. Bu insanlar onu öfkесinin ve argümanlarının hedefidir. Bu yüzden bu makalenin başında alıntı yapılan İsrail karşıtı ifadeler İsa'nın hareketi içindeki Gentileler için yasanın pozisyonuyla ilgilidir. Onların İsrail için hiçbir geçerliliği yoktur.

Kendi zamanında başlayan ve son dönemlere kadar devam eden Pavlus'a yönelik yanlış yorumlamaya rağmen Pavlus'un kendisi herhangi bir kimsenin olabileceği kadar açıktır: "Kutsal Yasa'yı takip edersen sünnetin elbette yararı vardır" (Romalılar 2:25).

Pavlus hiçbir zaman Gentilelerden İsrail'in yerini alıyor olarak söz etmez. (Pavlus'un İsa hareketinin içindeki Gentileli üyelere Hıristiyanlar olarak hiçbir zaman atıfta bulunmaması önemlidir. Onun için insanoğlu Yahudiler ve Gentileler şeklinde ayrılmıştır.) Pavlus yeni seçilmiş bir halkın lehinde İsrail'i reddeden bir Tanrı'dan da söz etmemektedir.

Yorumcuların onu çağlar boyunca bu şekilde yorumladığını inkâr edemem. Ancak tekrar ifade etmek gerekirse, Pavlus'un onun düşüncesi hakkındaki bu yanlış yorumlamayı şiddetle reddettiğine inanıyorum: "Öyleyse soruyorum: Tanrı kendi kaklından yüz mü çevirdi? Kesinlikle hayır!" (Romalılar 11:1).

Her şeyden önce, Gentilelerin kurtuluşunu artık Musa'nın antlaşmasına göre düşünmediği gibi, Pavlus hiçbir zaman İsrail'in kur-

¹² Gaston, *a.g.e.*, 23.

tuluşu hakkında da İsa açısından konuşmaz. Böylece o, Yahudilerin kurtuluşunun İsa'yı kabul etmeleri aracılığıyla olan bir şey olarak tasavvur etmez. Ya da Lloyd Gaston'dan bir cümle ödünç alacak olursak, "Pavlus için İsa, İsrail'in Mesih'i değildi."

Peki, yorumcular yirmi yüzyıldır nasıl böyle yanlış düşünebilir? Cevap şu ki; Yanlış okuma, ölümünü takip eden zaman içinde Pavlus'un yorumlanmış olduğu yapı içinde -- sadece anlaşılması mümkün olmayan değil aksine -- kaçınılmaz olan bir durumdu. İnsanlar mektupların o anki şartlarının manzarasını kaybettiğinde, onun muhaliflerinin İsa'nın hareketi içindeki diğer elçilerin yerine, hareketin dışındaki Yahudilerin olduğu varsayılmaya başladığında, Pavlus Resullerin İşleri ve Yeni Ahit'in mercekleriyle yorumlandığında ve Pavlus'un yoğun eskatolojik dünya görüşü terk edilmek zorunda olduğunda, Pavlus'u eski geleneksel yorumlama tarzı kaçınılmaz oldu. Eski Anlayış; Pavlus'un kendi içinde bulunduğu durumdan ziyade uzak ve yabancı bir yapının içinde yorumlanması ile Pavlus'un Gentilelere elçi olduğunu, Gentilerle ve onların Mesihî hareket içindeki statüleriyle uğraştığının unutulmasının sonucudur.

Benim savunduğum görüş şudur; Pavlus'u yeniden okumak, basitçe, çeşitli alternatifler arasındaki bir alternatif değildir. Aksine tarihsel açıdan savunulabilir bir okumadır. Cesur, belki de aptalca. Bu düşünce, bütün görüşleri imkân dâhilinde gören ve onlar arasında hiçbir nihai hükme izin vermeyen modern teorilerle uyum içinde değildir. Ayrıca, yirminci yüzyıl yorumcularının yanlış olduğu noktasında ısrarı nedeniyle oldukça küstahçadır. Fakat şayet ben haklıysam, o zaman, Hıristiyan ya da Yahudi, bütün okuyucular birinci yüzyılda var olan ve o dönemden beri devam eden eski görüşün köklerinin sebeplerini bulma ihtiyacı hissedeceklerdir.